

64734

Overdruk uit:

TEN BOGAERDE

3de jaargang - nr 3 - blz. 107-110.

Nieuwpoort 1954.

0081000 - 0000000
FL
VLIZ (VZW)
VLAAMSE INSTITUUT VOOR DE ZEE

MOERKERKE

Vijfde mededeling van het Centrum voor Bodemkartering — Sectie Gent.

WANNEER hij een tochtje van Sint-Kruis naar Moerkerke maakt, valt het de opmerkelijke wandelaar op dat het landschap plots van uitzicht verandert.

Van St-Kruis gaat het over Vijve-Kapelle verder langs een mooie, rechte betonbaan, met links en rechts, dicht bij mekaar, rood-bakstenen en witgekalkte kleine boerderijen. Overal wordt de blik tegengehouden door hagen, rijen wilgen en populieren, die de lange, smalle percelen omzomen. De boomreeksen staan er zo dicht bij mekaar, dat men in de Zomer de indruk krijgt in de verte een bos of park te ontwaren: dat is de Zandstreek. Ter hoogte van Moerkerke draait de baan plots naar het noorden. Het landschap wordt gans anders. Hagen en boomrijen verminderen, het landschap wordt meer "open" en de blik reikt heel ver over die weelderige tarwevelden: daar liggen de Polders.

Op zo korte afstand van mekaar liggen twee totaal verschillende streken. Dit brengt mede dat ook de bodem van Moerkerke gans verschillend is. Laten we hem eens nader bekijken om te weten hoe hij is samengesteld.

Heel lang geleden (klinkt het niet als een sprookje?), bestond de bodem hier overal uit zand. Ja, gans Moerkerke lag in de Zandstreek. Hoe dat zand daar gekomen is werd vroeger in "Ten Bogaerde" (2de jaargang, nr 2) eens verteld door onze vriend Ing. 'T JONCK: uit de Noordzee, die toen grotendeels droog lag, werden enkele tienduizenden jaren geleden grote massa's stof opgewaaid. De winden bliezen de met stof beladen wolken landinwaarts en daar vielen de stofdeeltjes uit de lucht. Dicht bij de Noordzee, hier in onze streek, bezonken de grofste delen: zand ("pleistoceen zand" genoemd). Verder in het binnenland vielen de fijnere deeltjes neer: leem. Ja, beste lezer, de Zandstreek is letterlijk uit de lucht gevallen. In Moerkerke bedraagt de laag "luchtafzettingen", die er tijdens vele duizenden jaren bezonken, verschillende meter. Het oppervlak van dit gebied daalde langzaam naar het noorden, waar een nat, moerassig gebied lag. Hier ontstond een veengebied, dat zich verder over de ganse kustvlakte uitstreekte.

Zo zag Moerkerke er gedurende duizenden jaren uit: een groot zandgebied, hoofdzakelijk met bos begroeid, met in het noorden een moerassig veengebied. In deze onherbergzame streek waren toen slechts heel weinig inwoners.

Tot dan in de 4de eeuw na J.C. de natuurelementen opnieuw losbraken. De zee nam bezit van de kustvlakte (de huidige Polder-

streek) en op Moerkerke kwam er een deel van het zandgebied onder water : het veengebied. Deze zee-inbraak wordt in de geologie Duinkerken II-transgressie genaamd.

Vierhonderd jaar werd deze streek regelmatig bij hoog tij overstromd en zag ze er uit als een echte zee met strand. In de 8ste eeuw na J.C. kwam hieraan een einde. Tijdens al deze jaren had de zee echter een aanzienlijke hoeveelheid slib in haar overstromingsgebied afgezet. Deze sliblaag bleek zeer vruchtbaar land te geven, zodat waarschijnlijk spoedig heel wat candidaatontginners opdoken.

Enkele eeuwen later, nl. in de 11de eeuw, hadden opnieuw geweldige overstromingen plaats (Duinkerken III B-transgressie) en moest een groot deel van Moerkerke prijsgegeven worden. De polderbewoners zochten hun heil in de achterliggende Zandstreek en ook op een hoog gedeelte, dat niet onder water kwam : de Hoorn. Weldra echter gingen ze de strijd aanbinden met de zee om hun land terug te winnen en wierpen een eerste dijk op : de Damweg. Deze dijk werd later

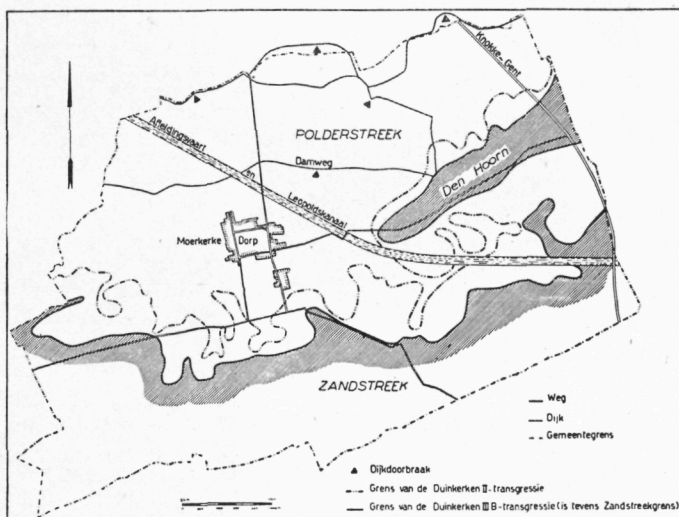

Fig. 1

volledig afgegraven en is nu slechts een gewone weg. Daarna bouwden ze nog andere dijken, om geleidelijk aan het verloren gebied te heroveren. Zeer sterk waren deze eerste dijken echter niet. Hiervan getuigen talrijke dijkdoorbraken, waarvan men nu nog de sporen terug vindt in de bodemgesteldheid. Op Moerkerke konden we een vijftal belangrijke dijkbreuken terugvinden ; waarschijnlijk zijn er nog meer geweest, die geen sporen nalieten.

In het overstromingsgebied had de zee weer overal een sliblaag afgezet. De polderlaag bestaat hier dus uit 2 verschillende afzettingen : de Duinkerken II-afzettingen (4de-8ste eeuw) en de Duinkerken III B-afzettingen (11de-12de eeuw).

Moerkerke-dorp werd na de aanleg van de eerste dijk gebouwd, zonderling genoeg niet in de hoger gelegen en veiliger Zandstreek,

maar in de Polderstreek. Dit is een grote uitzondering. Kijken we maar naar gemeenten, die deels in de Polders en deels in de Zandstreek liggen, zoals b.v. St-Kruis, St-Andries, Varsenare, Jabbeke, Ettelgem en nog vele anderen : overal is de dorpskom in de Zandstreek gelegen.

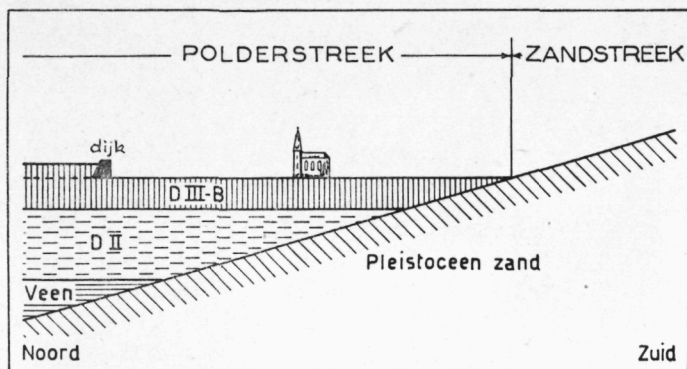

Fig. 2 — Schematische voorstelling van de Geologische opbouw van Moerkerke.

Nu we iets verteld hebben over het ontstaan van de bodem van Moerkerke, laten we eens naar de aard van de bodem zelf kijken. Moerkerke behoort tot 2 verschillende streken : de Zandstreek en de Polderstreek. Vanzelfsprekend zal men er sterk verschillende gronden aantreffen.

De Polderstreek is bekend om haar vruchtbare en zware kleigronden. In Moerkerke vinden we echter geen zware poldergronden, tenzij een klein gebied in het uiterste noorden. De poldergronden van Moerkerke zijn licht en niet zo vruchtbaar als b.v. deze van Lapscheure en Westkapelle. Verder hebben deze lichte poldergronden dikwijls een weinig doorlatende kleilaag op 30-40 cm. diepte. Deze laag heeft een zeer nadelige invloed. Ze laat inderdaad het regenwater moeilijk door, zodat de bovengrond na een regenvlaag spoedig doorweekt en slijkerig is. Dergelijke gronden hebben dan nog meestal een volledig ontcalcite bovengrond. Het gevolg hiervan is dat na een regenvlaag de grond half-vloeibaar wordt, zijn goede structuur verliest en "toeloopt". De boeren van de streek noemen hem "toeloper". Deze gronden geven dikwijls mislukkingen wanneer kort na het zaaien een regenperiode voorkomt. De bovengrond slempt dicht, het zaad kan niet bovenkomen en verrot in de natte grond. Ze lijken dus goed op de gevreesde "blekgronden" uit de polders van het Brugse, maar zijn toch niet zo slecht. Om ze te verbeteren moet men regelmatig kalken en zo weinig mogelijk "zure" meststoffen gebruiken. Soms kan door diep ploegen een kalkhoudende laag naar boven worden gebracht, hetgeen ook gunstig is.

Op deze gronden vindt men de gewone polderteelten : tarwe, gerst,

haver, beten, aardappelen, enz. De opbrengsten zijn er echter minder hoog dan deze van de zware poldergronden (deze opbrengsten gaven we in nr 2 van "Ten Bogaerde").

In het Zandgebied vindt men natuurlijk . . . zandgronden, zowel goede als slechte. Alhoewel op Moerkerke meestal goede zandgronden liggen, zijn dit toch nog maar arme broertjes vergeleken met de poldergronden (die hier nochtans ook niet van de beste zijn!). De kwaliteit van de zandgronden hangt hier voornamelijk af van volgende factoren :

1. De **waterhuishouding**. Een van de hoofdfactoren voor de plantengroei in de zandgronden is wel het water, en niet alleen het regenwater, maar vooral het grondwater. In de zomer immers moeten de planten hun water voornamelijk uit het grondwater putten. Slechte gronden in de Zandstreek zijn dan ook meestal te droge gronden, waar het grondwater 's Zomers te diep zit, buiten bereik van de plantenwortels.

2. De **grondsoorten**. In de zandgronden bestaat nog een groot onderscheid tussen grof zand, fijn zand, leemhoudend zand, enz. Des te fijner of lemiger het zand is, des te beter is de grond, daar hij dan beter water en meststoffen ophoudt.

3. De **humus**. Zowel de hoeveelheid humus als zijn kwaliteit is van groot belang. Humus is inderdaad het belangrijkste bestanddeel der zandgronden. Sterk humushoudende gronden zijn goede gronden; de boeren kennen heel goed de waarde van een dikke, zwarte bouwlaag. De kwaliteit van de humus kan men herkennen aan de kleur: bruine zandgronden zijn beter dan grijsachtige zandgronden. Hiermede hangt ook samen dat grijze zandgronden dikwijls een "rotse laag" (ijzeroerlaag) bezitten en wat dat betekent weet de zandboer maar al te goed.

Met deze enkele gegevens kunnen we de ideale zandgrond herkennen: een vochtige, bruine, goed humeuze lemige zandgrond. Dergelijke grond komt echter maar weinig voor. En deze die er zulke bezitten behoren tot de gelukkigen: tarwe, gerst, beten, enz. kan men er op winnen.

Veel meer komen grijze zandgronden voor. Deze deugen slechts voor rogge, aardappelen en haver.

De slechtste zandgronden komen voor in het zuidwesten van Moerkerke: het zijn uiterst droge, arme gronden, bijna echte duingronden. Hier wordt slechts rogge op gezet. Een boer vertelde ons dat hij na 25 jaar roggeteelt er 24 maal verlies had geboekt!

Een vrucht die men nog te weinig in de Zandstreek aantreft is de maïs. Slechts af en toe ziet men er een perceel staan.

Indien Moerkerke niet tot de slechtste landbouwgemeenten behoort (denk maar eens aan Sijsele, bekend om zijn arme gronden), dan kan men het echter ook niet tot de goede rekenen. Hier wordt van de boer een grote stielkennis gevraagd. Hij moet goed zijn grond kennen om er iets uit te halen. Daarbij komt nog dat velen grond hebben zowel in de Polders als in de Zandstreek . . . wat de zaken niet vergemakkelijkt!

Ing. J. AMERYCKX,
Karteringsleider C.V.B.

G. COOLMAN,
Karteerder C.V.B.

VLIZ (vzw)
VLAAMS INSTITUUT VOOR DE ZEE
FLANDERS MARINE INSTITUTE
Oostende - Belgium